

Γλωσσική επιμέλεια: επιλογή ή αναγκαιότητα;

Άννα Ιορδανίδου

Γλωσσική επιμέλεια //

Διαμόρφωση και οργάνωση κειμένου

Η γλωσσική επιμέλεια αφορά τη γλωσσική μορφή και το περιεχόμενο, ενώ η διαμόρφωση και οργάνωση κειμένου ορίζεται στο έγγραφο «Οδηγίες συγγραφής» στον ιστότοπο του Κάλλιπου: Το κείμενο θα πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένη δομή και μορφή, σύμφωνα με τις οδηγίες του παρόντος εγγράφου, ώστε να είναι δυνατή η απρόσκοπτη μετατροπή του σε κείμενο μορφότυπου (format) Epub 3, Epub 2 ή HTML 5.)

Γλωσσική επιμέλεια //

Διαμόρφωση και οργάνωση κειμένου

Γλωσσική επιμέλεια : «Οδηγός γλωσσικής επιμέλειας για συγγραφικές ομάδες», www.kallipos.gr: Επικεντρώνεται σε «καλές πρακτικές»: ορθογραφία (γενικά, το τελικό -ν, μεταγραφή κύριων ονομάτων ξένης προέλευσης, συντομογραφίες, αρκτικόλεξα, κεφαλαία-πεζά, μετρικό σύστημα, λίστες και απαρίθμηση), στίξη [τελεία, κόμμα, άνω τελεία, διπλή τελεία, παρένθεση, αγκύλες, εισαγωγικά, ενωτικό, παύλα μεσαίου μεγέθους, μεγάλη παύλα (διπλή ή μονή), αποσιωπητικά, κάθετος], γραμματική και σύνταξη. Επίσης, περιέχει τις προδιαγραφές της Δράσης σχετικά με τη βιβλιογραφία και τα γλωσσάρια επιστημονικών όρων.

Γλωσσική επιμέλεια και τυποποίηση

Η γλωσσική επιμέλεια προϋποθέτει τον ορισμό του σωστού και του λάθους, άρα προϋποθέτει αναφορά στην τυποποιημένη (standard) ποικιλία της γλώσσας, δηλαδή στην επίσημη, καθιερωμένη και θεσμικά αναγνωρισμένη.

Η τυποποίηση της γλώσσας

Η τυποποιημένη γλώσσα αποτυπώνεται σε γραμματικές και σε λεξικά και διαδίδεται από φορείς όπως η εκπαίδευση και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Νεοελληνική Σχολική Γραμματική

- ◆ θέτει το πλαίσιο για την περιγραφή και τη ρύθμιση του γλωσσικού κώδικα
- ◆ ορίζει τις γραπτές (κυρίως) συμβάσεις, όπως την ορθογραφία

Πού στηρίζεται η ρύθμιση

Η ρύθμιση δεν μπορεί να στηρίζεται σε νεφελώδεις υποκειμενικές απόψεις αλλά σε διεξοδική και με επιστημονική μέθοδο περιγραφή

- ◆ του γλωσσικού συστήματος
- ◆ της ποικιλίας που χαρακτηρίζει τη γλωσσική πρακτική

Η ρύθμιση δεν καταργεί την ιδιαιτερότητα της έκφρασης

«Προσωπική έκφραση» δε σημαίνει ακύρωση των γραμματικών συμβάσεων αλλά αξιοποίηση και εφαρμογή για διευκόλυνση της (γραπτής κυρίως) γλωσσικής παραγωγής.

Η «δική μου άποψη»

- ◆ Η πρακτική της «δικής μου άποψης», π.χ. για το μονοτονικό, δυσχεραίνει τόσο την εκμάθηση όσο και τη χρήση και κατανόηση της γλώσσας
- ◆ Για παράδειγμα, ποιο μπορεί να είναι το «προσωπικό σύστημα» τονισμού ενός χρήστη της γλώσσας;

«Οδηγίες» και «Οδηγοί» για τη χρήση της γλώσσας

Μπορεί να είναι:

συμπλήρωμα της γραμματικής περιγραφής μιας γλώσσας, π.χ. *Οδηγός της νεοελληνικής γλώσσας*, εκδόσεις Πατάκη
για τα αγγλικά (ενδεικτικά): *Hart's Rules*,
Oxford University Press

«Οδηγίες» και «Οδηγοί» για τη χρήση της γλώσσας

Μπορεί να είναι:

«συλλογές» λαθών, με αφοριστικές και αποσπασματικές οδηγίες για «ορθή χρήση», π.χ. *Λάθη στη χρήση της γλώσσας μας*, εκδόσεις Σμίλη

«Οδηγίες» και «Οδηγοί» για τη χρήση της γλώσσας

Μπορεί να είναι:

εξειδίκευση σε συγκεκριμένους τομείς
γραπτής παρουσίασης κειμένων, π.χ.
Διοργανικό εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων,
Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της
Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011

Η ορθογραφία

γραμματική ρύθμιση:

- α) τηρείται η ιστορική ορθογραφία για τις λέξεις που προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά
- β) μεταγράφονται φωνητικά όσες λέξεις προέρχονται από ξένες γλώσσες

Ορθογραφία και κλίση – προβληματικές περιπτώσεις

καταχωρίζω ή καταχωρώ;

παρεισφρέω ή παρεισφρύω;

ορθότητα με βάση την ετυμολογία –
καθιέρωση μέσω χρήσης

Επί του πρακτέου

- ◆ υιοθέτηση διπλής γραφής σε περιπτώσεις όπως συγγνώμη/συγνώμη
- ◆ επιλογή γραφής με κριτήριο ευκολίας εκμάθησης σε περιπτώσεις όπως κτίριο/κτήριο

Μεταγραφή ξένων κύριων ονομάτων

- ◆ Προβληματική η προτεινόμενη από τη «Μεγάλη Γραμματική» Τριανταφυλλίδη διάκριση μεταξύ καθιερωμένης και μη καθιερωμένης γραφής
- ◆ Προβληματική η αρχή της «αντιστρεψιμότητας»: Σαίξπηρ => *Shakespeare*

Μεταγραφή ξένων κύριων ονομάτων

- ◆ Δικαιολογημένη η τάση επικράτησης της απλοποιημένης γραφής (σε δημοσιογραφικούς και εκδοτικούς οργανισμούς): *Σαίξπηρ* => *Σέξπιρ*
- ◆ Αναγκαιότητα ρύθμισης

Κλίση

Λόγιοι σχηματισμοί σε περιπτώσεις όπως
συνελήφθη – συνελήφθησαν

Στη γλωσσική πρακτική έχουν καθιερωθεί
παρόμοιοι σχηματισμοί για ορισμένα
ρήματα: *εισήχθη – εισήχθησαν, επενέβη –
επενέβησαν, παρέστη – παρέστησαν* κτλ.

Κλίση

Η χρήση λόγιων συμφωνικών συμπλεγμάτων στον παθητικό αόριστο εξαρτάται από τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος και δηλώνει επισημότητα ύφους:

Η ανανέωση της οπτικής εμπειρίας εξελίχθηκε μαζί με την επιστημονική αναζήτηση.

Κλίση

Οι λόγιες μετοχές δεν εντάσσονται στο ρηματικό σύστημα της νέας ελληνικής: *στόχος του προγράμματος είναι οι συμμετέχοντες να κατανοούν τον τρόπο συμπεριφοράς των εχόντων διαφορετική νοοτροπία...*

=> αντικατάσταση με αναφορική πρόταση

Στίξη

Διάκριση αναφορικών προσδιοριστικών και μη προσδιοριστικών προτάσεων:

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε υπαλλήλους οι οποίοι ενδιαφέρονται να βελτιώσουν τις ικανότητές τους στη γραπτή επικοινωνία.

Εισήχθησαν και νέες ρυθμίσεις, οι οποίες δεν προβλέπονταν στον προϋπολογισμό, που αφορούσαν...

Στίξη

Απουσία κόμματος μεταξύ Υποκειμένου –
Ρήματος – Αντικειμένου:

*Διευκρινίζεται ότι θα τηρηθεί η ίδια σειρά
παρουσίασης.*

*Επισημαίνεται ότι η παράδοση των
σημειώσεων τουλάχιστον 3 ημέρες πριν
από την ημερομηνία έναρξης θα
συμβάλει...*

Απόδοση ορολογίας

- ◆ με παράλληλη αναφορά του ξένου όρου, π.χ. *Πρώιμη Αναγέννηση* (Quattrocento/Κουατροτσέντο)
- ◆ χωρίς αναφορά του ξένου όρου, π.χ. *εμπορικός συμψηφισμός* [σε Ν.Ε. λεξικά «κλίριγκ» ή «εμπορικός συμψηφισμός»]

Συμπερασματικά

Η γλωσσική επιμέλεια δεν είναι επιλογή αλλά αναγκαιότητα και πρέπει να λαμβάνει υπόψη:

- ◆ τη ρύθμιση της τυποποιημένης γλώσσας
- ◆ τη γλωσσική πρακτική
- ◆ την ιδιαιτερότητα των κειμενικών συμφραζομένων